ရှမ်းနှစ်မြို့ စစ်တမ်း

တင်ဝင်း(ကသာ)

ရှမ်းနှစ်မြို့ စစ်တမ်းဟူသည် ညောင်ရွှေမြို့စစ်တမ်းနှင့်ရပ်စောက်မြို့စစ်တမ်းနှစ်ခု အကြောင်း ဆောင်းပါးခေါင်းစီးဖြစ်ပါသည်။

"စစ်တမ်း"ဆိုသည်မှာ ရှေးမြန်မာဘုရင်များလက်ထက် ဒေသဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်ရေး တာဝန်ခံတို့အား စစ်ချက်ထုတ်ရေးသား မှတ်တမ်းတင်ထားသော မှတ်တမ်းတစ်မျိုးဖြစ်ပါသည်။ မြို့စစ်တမ်းပါ အချက်အလက်များကို ထောက်ရှု၍ မြို့သမိုင်းကိုလည်းကောင်း၊ မြို့နယ်အုပ်ချုပ်ရေးကိုလည်းကောင်း၊ တရားစီရင်ရေးကိုလည်းကောင်း၊ နယ်မြေများသတ်မှတ်ပိုင်းခြားပုံကိုလည်းကောင်း သိရှိနိုင်ပါသည်။ ရှမ်းနှစ်မြို့စစ်တမ်းကို လေ့လာခြင်းဖြင့် အထက်ပါစစ်တမ်းသဘောကို နားလည်နိုင်ပါသည်။

ရှမ်းလူမျိုးများသည် ၎င်းတို့ကိုယ် ၎င်းတို့ တိုင်း(Tai)လူမျိုးများဟု သိထားကြပါသည်။ တိုင်းခေါ်ရှမ်းတို့သည် လွတ်လပ်ခြင်းကို မြတ်နိုးကြသူများ ဖြစ်သည်။ မြတ်နိုးသည်နှင့်အမျှ လွတ်လပ်ရေးအတွက် မျက်ရည်ကိုလည်း ပေးကြရန်ဝန်မလေး၊ သွေးကိုလည်းပေး

ကြရန် ဝန်မလေး။ ထိုထက် လိုအပ်ပါသေးလျှင် အသက်ကိုပင် ရက်ရက်ရောရော ပေးလှူ စွန့်လွှတ်ဝံ့ကြသူများ ဖြစ်ပါ၏။

အထက်မြန်မာနိုင်ငံကို အင်္ဂလိပ်နယ်ချဲ့တို့ မတရားသိမ်းသွင်းလိုက်သည်နှင့် ရှမ်းပြည်တွင် လင်းပင်မင်းသား အမှူးပြု၍ ကျိုင်းတုံစော်ဘွား၊ မိုးနဲစော်ဘွား၊ ရပ်စောက်စော်ဘွား၊ မိုင်းပွန်စော်ဘွား၊ မောက်မယ်စော်ဘွားတို့နှင့်အတူမိုင်းနောင်မြို့စား၊ မိုင်းပျင်းမြို့စားတို့သည် လင်းပင်သမဂ္ဂ(Limbin Confederacy)ကို ထူထောင်ပြီးကြပြီဖြစ်သည်။ လင်းပင်သမဂ္ဂကြီး၏အဓိကဦးတည်ရည်မှန်းချက်မှာ ရှမ်းပြည်ကို လွတ်လပ်သောနယ်မြေအဖြစ် တည်ရှိနေရေးပင် ဖြစ်ပါ၏။

နယ်ချဲ့အင်္ဂလိပ်သည် သွေးခွဲအုပ်ချုပ်ရေးမူ(Devide and Rule Policy)နှင့်ရှမ်းပြည်ကို သူ့ကျွန်ပြုရန် သိမ်းယူလာချိန်တွင် လင်းပင်သမဂ္ဂအဖွဲ့ဝင် ရပ်စောက်စော်ဘွားကြီး၏ရှမ်းမျိုးချစ်တပ်သည် အသက်နှင့်သွေးကို ပေး၍ လွတ်လပ်ရေးကို ကာကွယ်ခဲ့ကြသည်။

၁၈၈၆-ခုနှစ်၊ နှစ်ဦးပိုင်း၌ ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်း ညောင်ရွှေမြို့အပိုင် စင့်ဟယ်နယ် ကူကျိုးဘုရား တောင်ကုန်းပေါ်တွင် ကာနယ်စတက်ဒ်မင် (Colonel Stedman)၏ ဟမ်းရှိုင်းယား (Hampshire)တပ်နှင့်ရပ်စောက်စော်ဘွားကြီးစောဝိုင်း၏ရှမ်းမျိုးချစ်တပ်တို့ တိုက်ပွဲဖြစ်ပွားကြသည်။ ထိုတိုက်ပွဲတွင် ကျဆုံးခဲ့ကြသော ရှမ်းမျိုးချစ်(၂၄)ဦးတို့၏အသက်နှင့်သွေးများသည်"တိုင်း"ဟူသော ဝေါဟာရ၏အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သမိုင်း၌ "လွတ်လပ်ခြင်းကို မြတ်နိုးသူများ"ဖြစ်ကြောင်း အထင်အရှား တည်ရှိနေရစ်ရန် မော်ကွန်းထိုးပြခဲ့ကြသည်။

ထိုစဉ်က ညောင်ရွှေစော်ဘွားကြီးစဝ်အုံ့(အင်းလေးအင်းတိန်မြို့စားဟောင်း)သည် အင်္ဂလိပ်တို့၏သွေးခွဲအုပ်ချုပ်ရေးမှိုင်းမိနေသူဖြစ်သည်။ အဘယ်မျှ မှိုင်းမိနေသနည်းဆိုမူ ရှမ်းပြည်အား သူ့ကျွန်ပြုမည့် ကာနယ်စတက်ဒ်မင်၏ကြေးစားတပ်များအတွက် အင်းလေးအင်း အရှေ့ဘက်ကမ်း မိုင်းသောက်ကျေးရွာဝန်းကျင်၌ အခြေစိုက်စစ်စခန်းဖွင့်ရန် မြေနေရာများကိုပင် ရက်ရက်ရောရော ပေးခဲ့သည်အထိ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ညောင်ရွှေမြို့သည်ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်ရေးနှင့်ပတ်သက်လျှင် မဆွကပင် ရှမ်းပြည်ကို ကိုယ်စားပြုရာဒေသဖြစ်ခဲ့သည်။ ဗြိတိသျှခေတ်နှင့်နောက်ပိုင်းကာလများတွင်လည်း နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှု အများဆုံးပြုခဲ့သော ညောင်ရွှေသည် စိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာ ရှမ်းမြို့တစ်မြို့ဖြစ်လာတော့သည်။ ညောင်ရွှေမြို့နှင့်ပတ်သက်လျှင် ထိုမြို့၏အတိတ်ခေတ်ကြေးမုံ ဖြစ်သော စစ်တမ်းသည်လည်း စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းလှပါ၏။ တစ်ဖန် ညောင်ရွှေစစ်တမ်းနှင့်ပတ်သက်လာလျှင်

ရပ်စောက်မြို့စစ်တမ်းကိုလည်း ချန်ခဲ့၍မဖြစ်ပေ။ တောင်ပိုင်းရှမ်းပြည် အရေးအခင်းများနှင့်သာမက ရှမ်းပြည်တစ်ပြည်လုံး၏အရေးအခင်းများနှင့်စပ်လျဉ်းလေတိုင်း ညောင်ရွှေနှင့် ရပ်စောက်သမိုင်းတစ်လျှောက် ထင်ရှားကျော်ကြားခဲ့သောမြို့များ ဖြစ်ကြသည်။

anmia&jrKUppwr;

လက်ရေးစာမူဖြစ်သည်။ ရေးသူမှာ ဘဏ္ဍာတော်ငွေတိုက် အမတ်ထောက်ဦးငြိမ်းဖြစ်သည်။ ညောင်ရွှေမဟာရာဇာစော်ဘွား(ဆာ)စောမောင်ကိုယ်တိုင်စီစဉ်ပေးခဲ့သည့်အတိုင်း စဝ်ရွှေသိုက်လက်ထက်၌ ရေးသားကြောင်း၊ ယင်းသို့ရေးသားရာတွင် စာတမ်းစာမှတ်ရာဇဝင်ထွက်ရှိသည်နှင့်အညီ၊ စော်ဘွားအမျိုးအဆက်များကို သိမီသူတို့ ပြောဆိုချက်များနှင့်ညှိနှိုင်းရေးသားထားကြောင်း နိဒါန်းသွယ်ထားသည်။ ဤစာတမ်းကို ထပ်ဆင့်ရေးကူးသူမှာ ဟဲဟိုးမြို့ ဆပ်ဒီဝီဇံအရာရှိစာရေးကြီး ဦးဘသိန်းဖြစ်၍ ၁၉၄၄-ခုနှစ်၊ မတ်လ(၇)ရက်နေ့အမှတ်အသားဖြင့်ရေးကူးထားသော လက်ရေးမူဖြစ်ပါသည်။

ရှမ်းကိုးပြည်ထောင် ဟူသည်ကို ညောင်ရွှေစစ်တမ်းတွင် ဗဟုသုတဖြစ်ဖွယ်အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရသည်။

၁။ ၃၉ လုံးမိုင်း ခေါ် ညောင်ရွှေ

၂။ ၃၇ လုံးမိုင်း ခေါ် မိုးနဲ

၃။ ၂၇ လုံးမိုင်း ခေါ် သီပေါ

၄။ ၄၉ လုံးမိုင်း ခေါ် သိန္နီ

၅။ ၃၉ လုံးမိုင်း ခေါ် မိုင်းရယ်

၆။ ၄၉ လုံးမိုင်း ခေါ် မိုးမိတ်

၇။ ၉၉ လုံးမိုင်း ခေါ် မိုးကောင်း

၈။ ၃၇ လုံးမိုင်း ခေါ် မိုးညှင်း

၉။ ၂၇ လုံးမိုင်း ခေါ် ကလေး

မြို့သမိုင်းကို ဖေါ်ပြရာတွင် တကောင်းအဘိရာဇာ၏အမျိုးအနွယ်ဖြစ်သော စော်ဘွားကြီးတစ်ဦးသည် ယခုညောင်ရွှေမြို့ မြောက်ဘက်အရပ်၌ ကောသမ္ဗီပြည်ကို လက်မွန်

မဆွ ထူထောင်ခဲ့ကြောင်း၊ ထိုကောသမ္ဗီပြည်သည် ပုဂံအလောင်းစည်သူမင်းလက်ထက်၊ တရုတ်တရက်တို့ ဝင်ရောက်ဖျက်ဆီး၍ ပျက်စီးသွားကြောင်း၊ သက္ကရာဇ် ၇၂၀-ခုနှစ်တွင် ဆီဆိုင်စော်ဘွား(ဆီဆိုင်)သည် ကောသမ္ဗီပြည်ပျက်ကြီး အနီးတွင် ရွှေအဆင်း ရှိသော ညောင်ပင်ကြီးတစ်ပင်ကို တွေ့ရသဖြင့် ထိုအရပ်၌ ညောင်ရွှေဟုသမုတ်ပြီး မြို့ရွာတည်ထောင်အုပ်ချုပ်ကြောင်းဖြင့် ညောင်ရွှေမြို့ဖြစ်လာပုံ ရေးထားသည်။ ဤအဆိုအရ ညောင်ရွှေမြို့သက်သည် ယခုဆိုမူ ၆၂၇-နှစ်ခန့်ပင် ရှိပြီဖြစ်ပါသည်။

ညောင်ရွှေဟော်နယ် အဆက်ဆက်ခံ စိုးစံကြသောစော်ဘွားများ စာရင်းတင်ထားရာ အမှတ်စဉ်(၁) ဆီဆိုင်ဖမှသည် ၁၂၈၉-ခုနှစ်နောက်ဆုံး ဟော်နန်းဆက်ခံသူ စဝ်ရွှေသိုက်အထိ (၃၁)ဦး၏အမည်များ ဖော်ပြထားသည်ကို စစ်တမ်း၌ တွေ့ရပါသည်။

စော်ဘွားများ၏ အမည်စာရင်းအပြီးတွင် ညောင်ရွှေရာဇဝင်ချုပ် စာတမ်းဒုတိယတွဲ အခန်း(၁)မှ အခန်း(၄)အထိ အပိုဒ်ပေါင်း ၁၇၄-ပိုဒ်ရေးသားထားသည်။ ဤဒုတိယတွဲတွင် စောသူဒေဝသား စောမောင် အတ္ထုပ္ပတ္တိကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ခမ်းခမ်းနားနား ဖော်ပြထားပါသည်။ မင်းတုန်းမင်းလက်ထက်မှ ဗြိတိသျှလက်အောက်ရောက် ရှမ်းပြည်နယ်အရေးအခင်းအချို့ကို နီးနီးကပ်ကပ် ပြတ်ပြတ်သားသား တွေ့ရသည်မှာ သမိုင်းသုတေသီတို့အတွက် အထောက်အကူ ရနိုင်စရာများဖြစ်မည် ထင်ပါသည်။

မြန်မာဘုရင်များလက်ထက် ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်းစော်ဘွား မြို့စားတို့အပေါ် သဿမေဓအခွန်တော်ငွေ စည်းကြပ်ကောက်ခံရာတွင် ရှမ်းကိုးမြို့ တစ်အိမ်ထောင် ၅-ကျပ်ကျကောက်ခံကြောင်း၊ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ စော်ဘွားများလက်အောက်တွင် ကျမိုင်း၊ မြို့စား၊ ငွေခွန်မှူး၊ ဟိန်၊ ထမုံ၊ နယ်အုပ်၊ ရွာအုပ်၊ ကြယ်၊ ကြော့၊ ၁၀ရာခိုင် ကော်မရှင်စားစသည့် အဆင့်အဆင့် အုပ်ချုပ်ရေး အမှုထမ်းများရှိကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

ဤညောင်ရွှေစစ်တမ်းအရ ၁၂၈၈-ခုနှစ်(၁၉၂၆ခုနှစ်)ပတ်ဝန်းကျင်တွင် ညောင်ရွှေမြို့နယ် အကျယ်အဝန်း စတုရန်းမိုင်ပေါင်း ၁၃၄၄-မိုင်၊ တိုက်နယ်ပေါင်း ၇၄၊ ဟိန်၊ ထမုံနယ်အုပ်၊ ရွာအုပ်ပေါင်း ၄၇၊ ကျောင်းတိုက်ပေါင်း ၃၁၁-ကျောင်း၊ ရွာပေါင်း ၁၀၇၉-ရွာ၊ အိမ်ခြေပေါင်း ၂၄၉၈၁၊ နယ်နေလူပေါင်း ၁၁၁၅၂၀၊ အရပ်ရပ် အခွန်တော်ငွေ ၅၆၀၀၀၀-ကျပ်ကျော်ရရှိကြောင်းနှင့် အခွန်ဘဏ္ဍာတော်ဆိုင်ရာ ငွေတိုက်အမတ်ကြီးတစ်ဦးကိုပါခန့်ထားကြောင်း တွေ့ရသည်။

အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ ဒုတိယစစ်ပွဲအပြီး မြန်မာ့မြေအောက်ပိုင်းကို ပဲခူးနယ်မှစ၍ အင်္ဂလိပ်ပိုင်နယ်မြေအဖြစ် သတ်မှတ်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။ ထိုစဉ် ကရင်နီနယ်(ယခုကယားနယ်)သည် အင်္ဂလိပ်-မြန်မာနယ်စပ်ဖြစ်လာပြီး ကြယ်ဖိုးကြီး-ကြယ်ဖိုးလေး အရေးအခင်းလည်း

ကရင်နီနယ်၌ ပေါ်လာသည်။ ဤတွင် နယ်စပ်ပြဿနာရှိလာသဖြင့် နယ်ခြားကျောက်တိုင် စိုက်ထူရန် ကိစ္စပေါ်လာလေရာ မြန်မာမင်းကိုယ်စား ညောင်ရွှေစော်ဘွားကြီးနှင့်အင်္ဂလိပ် အရေးပိုင်ဟေဒီဘရန်းတို့ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးကြပြီး နယ်ခြားကျောက်တိုင် သတ်မှတ်စိုက်ထူ ကြကြောင်း ညောင်ရွှေစစ်တမ်း၌ တွေ့ရသည်။

ပထမကမ္ဘာစစ်အတွက် စစ်စရိတ်ငွေ ကျပ်နှစ်သိန်းခုနစ်သောင်းကို ၁၂၉၇-ခုနှစ်က လည်းကောင်း၊ ငွေကျပ်ခြောက်သောင်းကို ၁၂၈ဝ-ခုနှစ်(၁၉၁၉-ခုနှစ်)ကလည်းကောင်း၊ ဗြိတိသျှအစိုးရအားလည်း ညောင်ရွှေဟော်က ထုတ်ချေးပေးကြောင်း၊ ဗြိတိသျှအစိုးရသည် ၅-နှစ်ကြာမှ အတိုးနှင့်တကွ ပြန်လည်ပေးဆပ်ကြောင်းကို တွေ့ရသည်။

၁၂၈၂-ခုနှစ်က ကမ္ဘောဇပဒေသရာဇ်စော်ဘွားအသင်း ထူထောင်ဖွင့်လှစ်ရန် စတင် ၍ စော်ဘွားများ စိုင်းပြင်းကြရာ ၁၉၂၁-ခုနှစ်တွင် အကောင်အထည်ပေါ်လာနိုင်ပြီး၊ ၆-လ တစ်ကြိမ်၊ တစ်နှစ်တစ်ကြိမ် တောင်ကြီးမြို့၌ စည်းဝေးကြပုံ၊ ထိုအစည်းအဝေးတွင် အုပ် ချုပ်ရေး၊ အခွန်ဘဏ္ဍာကောက်ခံရေး၊ ဥပဒေစည်းကမ်း ပြုစုရေးများ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးကြပုံ ကိုလည်း ညောင်ရွှေမြို့စစ်တမ်းတွင် ဖော်ပြထားသည်။

ဤညောင်ရွှေမြို့ စစ်တမ်းသည် ညောင်ရွှေစော်ဘွားကြီး ဆာစောမောင်အကြောင်း အသားပေးရေးသားဖော်ပြထားသည်မှာ မှန်သော်လည်း မြန်မာဘုရင်များနှင့်စော်ဘွားများ ဆက်ဆံရေး၊ ဗြိတိသျှနှင့်စော်ဘွားများဆက်ဆံရေး၊ စော်ဘွားအချင်းချင်း ဆက်ဆံရေး၊ စော်ဘွားများနှင့်နယ်မြေလူထု လူတန်းစားများ ထိတွေ့ဆက်ဆံရေး၊ ညောင်ရွှေဟော်နန်း ဆက်ခံရေးအတွက် ဟော်လုတိုက်ပွဲများစသည်တို့ကို မှတ်တမ်းတင်ထားရာ ၁၂၈၉-ခုနှစ် ဝါခေါင်လပြည့်ကျော်(၈)ရက်၊ (၂ဝ-၈-၁၉၂၇)နေ့ စဝ်ရွှေသိုက် ညောင်ရွှေဟော်နန်းဆက်ခံ ရရှိသည့်အချိန်အထိ ဖြစ်ပါသည်။

အထက်မြန်မာနိုင်ငံကို သူ့ကျွန်ပြုသိမ်းသွင်းခြင်းခံရပြီးသော်လည်း ခရစ်နှစ် ၁၈၈၅ -ခု၊ နိုဝင်ဘာလအထိ ရှမ်းပြည်ကို ဗြိတိသျှတို့ မသိမ်းပိုက်နိုင်သေးပါ၊ ၁၈၈၆-ခုနှစ်ရောက် မှသာ ရှမ်းပြည်ကို ဗြိတိသျှတို့ရပါသည်။ ဗြိတိသျှတို့ ရှမ်းပြည်ကို အောင်နိုင်ခြင်းသည် ညောင်ရွှေ၊ ရပ်စောက်ပဋိပက္ခအရင်းခံ အကြောင်းကြောင့်သာ ဖြစ်ပါသည်။

အိမ်ကြက်ချင်း အိုးမဲသုတ် ခွပ်ခိုင်းခြင်းဖြင့် ဗြိတိသျှတို့ ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲခဲ့သည်။ ညောင်ရွှေမြို့စစ်တမ်းတွင် ညောင်ရွှေစော်ဘွားစဝ်အုံ့သည် ရပ်စောက်စော်ဘွားစောဝိုင်း နှင့်ဖြစ်ပွားသော အရေးအခင်းတွင် ရှုံးနိမ့်သဖြင့် လှိုင်းတက်အရပ်၌ ရှမ်းပြည်၏အခြေအ နေကို အကဲခတ်နေသော အင်္ဂလိပ်စစ်တပ်က ညောင်ရွှေစော်ဘွားဘက်မှ ဝင်ရောက်ကူညီ

တိုက်ခိုက်ခဲ့ပုံ၊ ထိုအခွင့်အရေးနှင့်စပ်၍ မိုင်းသောက်တွင် အင်္ဂလိပ်စစ်အခြေစိုက်စခန်းဖွင့်ခဲ့ပုံတို့ကို တွေ့ရသည်။

ဤတွင်အကယ်၍သာ ရပ်စောက်၊ ညောင်ရွှေအချင်းမများခဲ့လျှင်၊ များလင့်ကစား အချင်းချင်း ညှိနှိုင်းပြေငြိမ်းနိုင်ကြလျှင် ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်းကို ဗြိတိသျှတို့သည် ၁၈၈၆-ခုနှစ်၌ စတင်သိမ်းယူလိုက်နိုင်စရာ မရှိပါ။ ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်း သူ့ကျွန်ဖြစ်ရခြင်းသည် အရင်းစစ် အမြစ်မြေကဟု ပြောထုံးဖြစ်စရာ စော်ဘွားချင်း၊ ဆွေမျိုးချင်း၊ တစ်မြေဖွားချင်း ပဋိပက္ခမှ စခဲ့ပါသည်။ ညောင်ရွှေ ရပ်စောက် အချင်းများကြရာမှ စခဲ့ပါလေသည်။

သို့ဖြစ်ရာ ညောင်ရွှေမြို့ စစ်တမ်းနှင့်ဆက်စပ်နေသည့် ရပ်စောက်မြို့စစ်တမ်းကိုလည်း လေ့လာတင်ပြပါဦးမည်။

&yapmujrKUppwr;

ဤစစ်တမ်းသည် မှန်စီရွှေပိန်းချ၊ ၁၄-၁၃ကြောင်းရေး၊ မိုင်းကိုင် ပုရပိုက်မူဖြစ်ပါသည်။ အလျား ၁၆-လက်မ၊ အနံ ၆-နှစ်ပိုင်းတစ်ပိုင်းလက်မ။ ဒု ၂-လေးပိုင်း သုံးပိုင်းလက်မ ရှိပါသည်။ ရေးထိုးသူမှာ မိုးနဲမြို့ စာရေးကြီး“လဲခမ်းဟေ့”ဖြစ်ပြီး၊ အမိန့်အရ ရေးထိုးရကြောင်း အမှတ်အသားပြုထားပါသည်။ စာပြီးနှစ်၊ ရေးကူးနှစ်မပါ ပါ။ သို့ရာတွင် ၁၂၇၁-ခုနှစ် နောက်ပိုင်းရေး ပုရပိုက်မူဖြစ်မည်ဟု ခန့်မှန်းရပါသည်။

ဤစစ်တမ်းအရ ရပ်စောက်မြို့သည် မြို့တည်ဦးစတွင် ရသာဝတီမြို့ခေါ်ကြောင်း၊ သက္ကရာဇ် ၄၂၃-ခု၊ တပေါင်းလဆန်း ၃-ရက်၊ သောကြာနေ့တွင် ရသာဝတီ ခေါ် ရပ်စောက်မြို့နယ်အပိုင်းအခြားမှာ. . .

“အရှေ့လားသော် လိမ္မာမြစ်၊ တောင်ကိုလားသော် ဘီလူးချောင်း၊ အနောက်လားသော် ငွေခွန်မြေနှင့်ကျောကိုင်း၊ မြောက်သို့လားသော် မြစ်ငယ်အထိ၊ တစ်ဖက် သီပေါ ၃၀ မြေနှင့်ကျောကိုင်းဖြစ်ကြောင်း ဖေါ်ပြထားသည်။ ဆက်၍ “နယ်လေးရပ်၊ ရှစ်ရပ်အတွင်း အခွန်အတုပ်၊ တရားကွမ်းဖိုး အပေါ်ဝန်အကောက်အစား၊ ကျွဲနွားမြင်းပင် ဆင်သေမြင်းလဲ ၊ချောင်းမြောင်း အင်းအိုင်များနှင့်တကွ ရသာဝတီမြို့စားက တဝတည်း စစ်ကြော စီရင်ရသည်။”

ဟုအုပ်ချုပ်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ဖေါ်ပြထားပါသည်။ တစ်ဖန်. . .

"စစ်ရေးမင်းမှုတော်ဆောင်ရန်များမှာ ညောင်ရွှေမြို့တွင် အရပ်ရပ်မြို့စားတို့နည်း ရသာဝတီမြို့အမတ်ဆိုင်ဝက်မိုင်းနှင့်အမတ်စာရေးတို့ ဆောင်ရွက်ရသည်"

ဟုဖေါ်ပြထားရာ ရပ်စောက်မြို့သည် တစ်ချိန်တွင် ညောင်ရွှေမြို့လက်အောက်ခံဖြစ်ခဲ့ပုံရသည်။ ရပ်စောက်မြို့အုပ်ချုပ်ရေး အကြီးအကဲကို ရပ်စောက်စားဟု သုံးနှုန်းထားသည်။ သက္ကရာဇ် ၈၃၂-ခုနှစ်၌ မိုးနဲစော်ဘွား သားမောင်ထွန်းတင်ဆိုသူ ရပ်စောက်စား အကြီးအကဲဖြစ်လာသည်မှစ၍ ၁၂၆၁-ခုနှစ်၊ စောခွန်နု သား စောခွန်ဆိတ်အထိ အဆက်ဆက်သောအကြီးအကဲ ရပ်စောက်စားတို့ အမည်ကို ဖေါ်ပြထားသည်။

စောခွန်ဆိတ် မတိုင်မီက ရပ်စောက်စား"တီကျစ်မောင်ပိုက်"ဆိုသူကို မင်းတုန်းမင်းက အရာနုတ်၍ လဲချားကျမိုင်းကို ရပ်စောက်စားခန့်ကြောင်း၊ ၁၂၁၈-ခုနှစ် ကျမိုင်းကွယ်လွန်သည်မှာ ၁၂၂၈-ခုနှစ်အထိ ရပ်စောက်၌ စော်ဘွားမထား။ မြို့ဝန်စစ်ကဲများကိုသာ အလဲအလှယ် အုပ်ချုပ်စေကြောင်း၊ ၁၂၂၈-ခုနှစ်ရောက်သောအခါ ညောင်ရွှေစော်ဘွား ရိုးစောဝိုင်းကို ကမ္ဘောဇရဋ္ဌမဟာသီရိဝံသသုဓမ္မရာဇာဘွဲ့၊ စော်ဘွားကတော်ကို မဟာဒေဝီဘွဲ့နှင်း၍ မန္တလေးနန်းတော်မှ ရပ်စောက်မြို့စားခန့်ထားကြောင်း ဖေါ်ပြထားရာမြန်မာမင်းနှင့်ရပ်စောက်ဆက်ဆံရေးကို အတွေးဆန့်ကြည့်ချင်စရာ တွေ့ရပါသည်။

ရခိုင်အရေး၊ ကသည်းအရေး၊ အင်္ဂလိပ်အရေးတို့တွင် ရှမ်းတို့သည် မြန်မာတို့နှင့်လက်တွဲမဖြုတ် နှိမ်နင်းခဲ့ကြသည်။ ဘကြီးတော်ဘုရားလက်ထက် ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၈၂၄-ခုတွင်ဖြစ်ပွားသော အင်္ဂလိပ်-မြန်မာပထမစစ်ပွဲတွင် ရှမ်းအမျိုးသားတပ်က ကြည်းကြောင်းချီတက်တိုက်ခိုက်ပုံကို. . .

၁၁၈၇-ခုနှစ် အိမ်ရှေ့ဘုရား စစ်ကိုင်းမင်း နန်းစံတော်မူသည့် လက်ထက် ဒဂုံ၊ မုတ္တမသို့ ကုလားစစ်ရောက်လာသောကြောင့် ရှမ်း(၉)စော်ဘွားတို့မှာ မဟာနေမျိုးဗိုလ်ချုပ်လုပ်၍ ကုန်းကြောင်းက ဆီးဆို့တိုက်ခိုက်ရမည်။ ရေကြောင်းကမှာ မြန်မာအမှုထမ်းတို့နှင့်ညီတော်ဗိုလ်မှူးအုပ်ကွပ် ဆီးဆို့တိုက်ခိုက်စေ အမိန့်တော်နှင့်ဆင့်ဆိုတိုက်ခိုက်ကြရာ ကုလားလက်နက်ကို မခံနိုင်၍ မဟာနေမျိုး လက်နက်ထိဆုံးလျှင် ရှမ်း(၉)စော်ဘွားတပ်တို့ပြန်ထွက်လာသောကြောင့် ရေကြောင်းတော် ဆုတ်ခဲ့ရသည်။

ဟုရေးသားဖေါ်ပြထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဤအရေးအသားအရဆိုမူ ရှမ်း(၉)စော်ဘွားတပ်ကို မြန်မာတို့ အားကိုးပြုကြောင်း သိရသည်။

မြန်မာဘုရင်နှင့်ဆက်ဆံရေးပိုင်းတွင် မြန်မာမင်းတို့၏ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို ခံရပုံ၊ စော်ဘွားကြီးတို့ အစီးအနင်းအဆောင်အယောင်များကိုပင် ရပ်စောက်စားတို့အား မြန်မာ

ဘုရင်တို့က ချီးမြှင့်ပုံ၊ ထီးဖြူ ၂၊ ထီးနီ ၂၊ ရွှေထီး ၁၂၊ ရွှေကျိုင်း ၄၊ ရွှေရပ် ၄၊ ရွှေပိန်းချ ရထား၊ ဆင်မြင်း၊ ရွှေဝေါ၊ ထမ်းစင်၊ ပော်ဦးရာဇပလ္လင်"စသည်တို့ကို ဟသ်ာပဒါးအနီခံ ရွှေရေးပန်းချီများဖြင့် ရေးသားပြီး ရပ်စောက်မြို့စစ်တမ်းတွင် ဖေါ်ပြထားရာ မြန်မာနန်း ဓလေ့သုတေသီများနှင့်ပန်းချီဆေးရေး ပညာရှင်များလေ့လာဖွယ်ကောင်းလှပါသည်။

ဤရပ်စောက်မြို့ စစ်တမ်းနှင့်ပတ်သက်၍ ကျွန်တော်ထိတွေ့ခဲ့မိသမျှ အကျဉ်းချုပ် တင်ပြခြင်းဖြစ်ပါ၏။

စစ်တမ်းနှစ်စောင်တွင် တွေ့ရသော ဗြိတိသျှနှင့်ရှမ်းစော်ဘွားတို့ ဆက်ဆံရေးတို့ကို ကျွန်တော်နှစ်ပိုင်းခွဲမြင်မိသည်။ တစ်ပိုင်းမှာ ရပ်စောက်စော်ဘွားစောဝိုင်းနှင့်မိုးနဲစော်ဘွား ကြီးစောခွန်ကြည် အမှူးပြုသော လင်းပင်သမဂ္ဂဝင်ရှမ်းစော်ဘွားတစ်စုနှင့်ဗြိတိသျှအစိုးရ ဆက်ဆံရေးဖြစ်သည်။ ဤအပိုင်းတွင် ရှမ်းစော်ဘွားကြီးတို့သည် အမိမြေအတွက် အသက်၊ သွေးနှင့်မျက်ရည်တို့ကို ပေးစွန့်လှူဒါန်းခဲ့ကြကြောင်း လေးစားကြည်ညိုဖွယ် တွေ့ရပါသည်၊ ကျန်တစ်ပိုင်းမှာ ရပ်စောက်စော်ဘွားစောခွန်နုနှင့်သားတော် စောခွန်ဆိတ်၊ ညောင်ရွှေစော် ဘွားစဝ်အုံ့နှင့်ဗြိတိသျှအစိုးရဆက်ဆံရေးများဖြစ်သည်။ ဤအပိုင်းတွင် ရိုးသားသမျှ ယုံ လွယ်တတ်သောရှမ်းစော်ဘွားကြီးများ၏နူးညံ့ပျော့ပျောင်းသောနှလုံးသားကို ခြေဖြင့်ခြစ် ကုတ်၍ ရှမ်းပြည်ကို သူ့ကျွန်ပြုခဲ့သည့်နယ်ချဲ့တို့သည် သွေးခွဲသိမ်းသွင်းရေးနည်းဖြင့် ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲပုံ ရင်နာဖွယ်ရာ တွေ့ပါသည်။

အထက်တွင် တင်ပြချက်များသည် ကျွန်တော်လေ့လာမှတ်သားထားမိသော ရှမ်းနှစ် မြို့စစ်တမ်းများနှင့်ပက်သတ်သည့် ကောက်နုတ်ချက်များနှင့်သုံးသပ်ချက်များ ဖြစ်ပါသည်။ စစ်တမ်းများသည် သမိုင်းအတွက်လည်းကောင်း၊ ပထဝီပညာရပ်အတွက်လည်းကောင်း၊ စီး ပွားရေးပညာရပ်အတွက်လည်းကောင်း၊ စိုက်ပျိုးရေးပညာရပ်အတွက်လည်းကောင်း၊ တရား ရေးရာအတွက်လည်းကောင်း၊ အုပ်ချုပ်ရေးအတွက်လည်းကောင်း အကူအညီအထောက် အပံ့ပေးကြောင်း ပညာရှင်များ၏အဆိုအမိန့် မှန်ကန်လှသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ရှမ်းပြည် သူ့ကျွန်ဖြစ်ခဲ့ရသည့် သမိုင်းကြောင်းတွင် ညောင်ရွှေနှင့်ရပ်စောက်သည် ထင်ရှားခဲ့ပါ၏။

ဖေါ်ပြပါ ရှမ်းနှစ်မြို့စစ်တမ်းသည် "ပင်လုံ"မတိုင်မီ ရှမ်းပြည်၏တစ်ခေတ်တစ်ကဏ္ဍ ကို မီးမောင်းထိုးပြနိုင်ကောင်းမည်ဟု ယူဆပါသတည်း။

[ညောင်ရွှေမြို့စစ်တမ်းနှင့်ပတ်သက်၍ ကျွန်တော်၏ဆရာရင်းတစ်ဦးဖြစ်သောဆရာ ဦးစိုင်းအောင်ထွန်း(နိုင်ငံတော်ကောင်စီဝင်)ထံရှိ လက်ရေးစာမူကို ဖတ်ရှုရေးသားပါသည်။

ရပ်စောက်စစ်တမ်းမှာ တောင်ကြီးမြို့ ကျိုင်းတုံဟော်မှ ဆရာကြီးစောဝ်ဆိုင်မိုင်းထံရှိ မှန်စီ ရွှေပိန်းချ ပုရပိုက်မူကို ဖတ်ရှုရေးသားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။]

wi0i; (uom)

rwcsu/ /uarmZr*Zi; 1987^88-cEpxw? pmrsuEm(51 r 54x)
vm&aom aqmi;yg;u jyiqijci;r&y jyev n&uEyxm;ygon/

(3-2-2009)aewi jyev n&uEyjy;p;ygon/